

РЕЦЕНЗІЯ

**завідувача кафедри кіберспорту та інформаційних технологій
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента Яковенко
Олени Олегівни на дисертаційну роботу ВАН ЦЯНЬ на тему
«ОРІЄНТАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ У
ВЕСЛУВАННІ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ З УРАХУВАННЯМ
КОМПЛЕКСНОГО ПРОЯВУ РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА
ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ», представлену на здобуття ступеня доктора
філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт**

Актуальність теми. Тема дисертаційного дослідження Ван Цянь є актуальною та відповідає стратегічним напрямам розвитку сучасного олімпійського спорту, зокрема підготовки спортсменів високої кваліфікації у циклічних видах спорту. Веслування на байдарках і каное належить до складнокоординаційних видів, де ефективність результату зумовлюється комплексною взаємодією силових, швидкісних, витривалісних і координаційних якостей, що формуються в умовах різних режимів енергозабезпечення.

Вибір теми обґрунтований як теоретично, так і практично. Автор обґрунтовано наголошує на необхідності врахування комплексного прояву рухових якостей та енергетичних механізмів працездатності, що є визначальним для досягнення стабільного спортивного результату.

Таким чином, дослідження Ван Цянь цілком відповідає сучасним тенденціям інтеграції фізіологічних, біомеханічних і педагогічних підходів у спорті вищих досягнень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці моделі орієнтації тренувального процесу кваліфікованих веслувальників, що

враховує взаємозв'язок між проявом рухових якостей і механізмами енергозабезпечення. Розроблена модель дозволяє оптимізувати тренувальний процес юних кваліфікованих веслувальників на етапі підготовки до вищих досягнень. Запропонований підхід забезпечує індивідуалізацію навантажень, врахування типологічних особливостей енергозабезпечення та раціональне планування змагальної діяльності. Результати дослідження впроваджені у практику тренувальної роботи, навчальний процес та систему підвищення кваліфікації, що підтверджено відповідними актами. Це свідчить про високу прикладну значущість роботи та її реальну користь для сучасної системи підготовки спортсменів у веслуванні на байдарках і каное.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та логічно випливають із отриманих результатів. Їх достовірність забезпечена використанням валідних методик педагогічного і функціонального тестування, сучасних статистичних процедур, а також достатнім обсягом експериментального матеріалу та внутрішньою узгодженістю даних. Наукова новизна роботи полягає у розробці моделі спортивної підготовки кваліфікованих веслувальників 17–18 років, виокремленні типологічних профілів енергозабезпечення та обґрунтуванні принципів індивідуалізації тренувального процесу відповідно до специфіки змагальних дистанцій. Запропоновані рекомендації є аргументованими, практично спрямованими й становлять цінність для оптимізації тренувальної діяльності у веслуванні на байдарках і каное.

Достовірність наукових положень обґрунтована достатньою тривалістю проведення досліджень (з 2022 до 2024 рр.), адекватним плануванням досліджень і обробкою одержаних матеріалів методами математичної статистики при достатній мірі вірогідності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- вперше узагальнено класичні і сучасні дані про орієнтацію спортивної підготовки, в якості цілісного і системного компонента управління тренувальними і змагальними навантаженнями веслувальників на етапі підготовки до вищих досягнень. Спортивна орієнтація ґрунтується на систематизації показників спеціальної рухової діяльності, реакції кардіореспіраторної системи, аеробного і анаеробного енергозабезпечення, визначенні узагальнених і індивідуальних шляхів спортивного вдосконалення;
- вперше на засадах спортивної орієнтації обґрунтовано і експериментально перевірено модель підготовки веслувальників на каное на етапі підготовки до вищих досягнень. Вона ґрунтується на результатах відбору і визначає шляхи спортивного вдосконалення з урахуванням наявного рухового і функціонального потенціалу і типологічних (індивідуальних) особливостей функціонального забезпечення спеціальної працездатності спортсменів на дистанції 500 м і 1000 м;
- вперше визначені кількісні і якісні характеристики реакції кардіореспіраторної системи і енергозабезпечення, які формують напрями спортивного вдосконалення і функціональну спрямованість спортивної орієнтації веслувальників на етапі підготовки до вищих досягнень;
- вперше розроблено програму спеціальної підготовки, спрямовану на розвиток рухових якостей і функціональних можливостей веслувальників з урахуванням типологічних відмінностей реакції кардіореспіраторної системи і енергетичного забезпечення спеціальної працездатності веслувальників на дистанції 500 м і 1000 м.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому і основних положень дисертації. Дисертаційна робота викладена державною мовою на 212 сторінках тексту комп'ютерного набору, складається з анотацій, переліку умовних позначень та скорочень, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Усього використано 164

джерела наукової та спеціалізованої літератури, з них 126 іноземних. Робота ілюстрована 20 таблицями й 5 рисунками.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами й темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість дисертаційної роботи, подано інформацію про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертаційної роботи.

У першому розділі **«СУЧАСНИЙ СТАН І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРІЄНТАЦІЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ У ВЕСЛУВАННІ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ»** представлено всебічний теоретико-методичний огляд, у якому послідовно розкриті логічні засади структури «відбір — спортивна орієнтація», її функції й роль у багаторічній підготовці. Автор здійснив ґрунтовну систематизацію підходів до орієнтації підготовки, виокремивши ключові компоненти управління тренувальними та змагальними навантаженнями, а також обґрунтував необхідність урахування типологічних особливостей рухового і енергетичного потенціалу спортсменів. Теоретичний аналіз поєднаний із практичними наративами щодо організації відбору та програмування навантажень, що створює міцну методичну основу для подальших емпіричних досліджень. Розділ актуалізує індивідуалізацію підготовки на основі типологічних особливостей функціонального забезпечення (наприклад, аеробний, анаеробний, чи збалансований типи енергозабезпечення у веслувальників на каное). Особлива увага приділяється формуванню рухового потенціалу спортсменів через розвиток інтегрованих функціональних властивостей — швидкої кінетики, стійкого стану та компенсації втоми, — а також вдосконаленню спеціальної координації як основи технічної майстерності. Таким чином, в даному розділі закладено системну концепцію для подальшого емпіричного

дослідження, яке має бути спрямоване на розробку індивідуалізованих підходів підготовки.

У другому розділі **«МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ»** обґрунтовано й описано методи дослідження, які є достатньо обґрунтованими. Використано 8 методів – від педагогічних і соціологічних до фізіологічних і статистичних. Це свідчить про мультидисциплінарність підходу. У хронологічній послідовності викладені етапи проведення досліджень.

У третьому розділі **«ЕМПІРИЧНІ ОСНОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРІЄНТАЦІЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ У ВЕСЛУВАННІ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ»** проведено ґрунтовне емпіричне дослідження, що містить послідовний аналіз ключових проблем орієнтації підготовки кваліфікованих спортсменів у веслуванні на байдарках і каное, підтверджений результатами опитування провідних тренерів, науковців і спортсменів. Отримані дані дозволили авторів виявити відсутність системних методик спортивної орієнтації та значну опору практиків на емпіричний досвід, що обґрунтовує необхідність розроблення науково вивірених підходів у цій сфері. Важливим компонентом розділу є аналіз особливостей рухового й енергетичного потенціалу веслувальників, що заклав основу для формування типологічних груп спортсменів та подальшої індивідуалізації тренувального процесу. Автор детально висвітлює закономірності функціонального забезпечення спеціальної працездатності, що створює наукове підґрунтя для вдосконалення спортивної орієнтації на етапі підготовки до вищих досягнень. Представлений матеріал відзначається високою логічною структурованістю, достатньою репрезентативністю вибірки та чіткою спрямованістю на практичне застосування. Результати дослідження, представлені в цьому розділі створюють важливу емпіричну основу дисертаційного дослідження, переконливо демонструючи актуальність проблематики та ефективність обраного методичного підходу.

У четвертому розділі **«ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПОРТИВНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ У ВЕСЛУВАННІ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ»** розглянуто питання функціонального забезпечення спортивної орієнтації та обґрунтовано питання контролю енергетичного потенціалу юних кваліфікованих веслувальників. Автором розроблено та застосовано комплексну систему тестування, що включає диференційовану оцінку аеробних (AT1, AT2, VO2 max ST, VO2 max CP) та анаеробних (La 30, La 90, La CP) можливостей, а також обґрунтовано необхідність інтегрованої інтерпретації цих показників. Отримані кількісні дані, представлені з використанням детального статистичного аналізу, підтвердили наявність суттєвих розбіжностей у функціональних резервах спортсменів однієї кваліфікаційної групи, що доводить високу інформативність запропонованої методики. Ключовим досягненням є впровадження формалізованої бальної системи оцінки на основі квартильного розподілу (1, 3, 5 балів), яка дозволяє об'єктивно диференціювати веслувальників за рівнем функціонального резерву та визначити перспективні можливості їхньої подальшої спортивної орієнтації. Зміст розділу є емпіричним ядром роботи, що надає науково вивірений інструментарій для прийняття управлінських рішень у процесі підготовки до вищих досягнень.

П'ятий розділ **“СПОРТИВНА ОРІЄНТАЦІЯ ВЕСЛУВАЛЬНИКІВ НА КАНОЕ І ФАКТОРИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ДО ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ”** містить обґрунтування і практичну реалізацію спортивної орієнтації на основі функціонального потенціалу веслувальників на каное. Автором проведено успішну типологічну диференціацію 28 юних кваліфікованих спортсменів на три групи («А» – аеробний, «В» – анаеробний, «С» – збалансований) за структурою їхнього енергозабезпечення, що є важливим науковим внеском. На основі цих типологічних відмінностей була розроблена і впроваджена оптимізована програма тренувальних навантажень, що фокусується на реалізації

домінуючих функціональних резервів. Результати річного педагогічного експерименту достовірно довели ефективність такого підходу, зафіксувавши суттєве збільшення спеціальної працездатності (наприклад, приріст W_{CP} на 10,7% у збалансованій групі). Таким чином, дисертантом успішно вирішено завдання індивідуалізації тренувального процесу та обґрунтовано, що спортивна орієнтація є інтегрованою складовою управління підготовкою.

У шостому розділі «**АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ**» представлено результати експерименту та аналіз ефективності впровадження представлених результатів. Наведені у роботі дані свідчать про успішну інтеграцію теоретичних передумов та емпіричних доказів. Дисертантом обґрунтовано, що сучасна підготовка кваліфікованих веслувальників має ґрунтуватися на системному управлінні, де на етапі вищих досягнень домінує структура "контроль – відбір – спортивна орієнтація". Представлений алгоритм дій і результати масового відбору дозволили сформулювати науково вивірені критерії та відібрати спортсменів для експерименту. Головне узагальнення полягає в підтвердженні, що індивідуалізація тренувального процесу, побудована на врахуванні типологічних відмінностей енергозабезпечення, забезпечує достовірне збільшення спеціальної працездатності. Розділ чітко артикулює наукову новизну роботи (вперше обґрунтована модель орієнтації, визначені кількісні критерії та розроблена програма), що фіналізує внесок дисертації у теорію та методику веслування.

Загальні **ВИСНОВКИ** чітко та вичерпно узагальнюють результати дослідження, підтверджуючи досягнення поставленої мети. Встановлено, що ключем до вдосконалення підготовки веслувальників на етапі вищих досягнень є структура "відбір і спортивна орієнтація", яка функціонально розділяє ідентифікацію потенціалу та індивідуальну траєкторію його реалізації. Розроблено чотирикроковий алгоритм та встановлено конкретні кількісні нормативи функціональної підготовленості, що мають високе практичне значення. Експериментальне підтвердження ефективності, зокрема

достовірно збільшення спеціальної працездатності у всіх типологічних групах, доводить правильність індивідуалізованого програмування тренувального процесу. Таким чином, дисертація надає науково обґрунтовану модель спортивної орієнтації веслувальників, що є значним внеском у теорію і практику веслування.

У дисертаційній роботі Ван Цянь зібрано достатній цифровий матеріал, який представлено у таблицях і рисунках, що свідчить про вміння автора не тільки аналізувати отримані дані, але й використовувати його у практичній роботі.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях. Основні наукові результати дослідження відображено у 8 публікаціях, серед яких: 5 статей у фахових виданнях з фізичної культури і спорту; 3 – матеріали апробаційного характеру на конференціях різного рівня. Таке представлення результатів можна вважати повним і достатнім.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Разом з тим, у дисертаційній роботі Ван Цянь присутні й окремі недоліки та дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації та відповідних уточнень:

1. У роботі бажано було б більш провести кореляційний аналіз між показниками рухових якостей і параметрами енергозабезпечення, що б значно підвищило глибину статистичного узагальнення.

2. Рекомендовано привести термінологію «весляр» та «веслувальник» у відповідність, забезпечивши єдність і послідовність у використанні термінів протягом тексту, що сприятиме точності наукової комунікації.

3. Для забезпечення чіткого уявлення про застосування окремих методів дослідження доцільно детально розписати тести та методики, що використовуються для визначення фізичних якостей спортсменів, із зазначенням параметрів, критеріїв оцінки та нормативів.

4. Вказати, за яким класифікатором або нормативною системою здійснюється визначення вікових категорій спортсменів. Необхідність цього обґрунтована тим, що різні джерела надають неоднакову градацію вікових періодів підготовки до досягнень високого рівня. Наприклад, більшість джерел визначає етап підготовки до вищих досягнень у періоді 18–23 років. У зв'язку з цим слід уточнити доцільність використання терміна «юні веслувальники» для категорії спортсменів, які перебувають на етапі підготовки до вищих спортивних досягнень.

5. Порушена нумерація методів дослідження в другому розділі. Не правильна нумерація 1 пункту 5 розділу

6. В тексті роботи присутні граматичні та орфографічні помилки.

Перераховані недоліки та зауваження у переважній більшості носять дискусійний характер, суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дисертації, не знижують її загальної позитивної оцінки та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота **Ван Цянь** на тему «ОРІЄНТАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ СПОРТСМЕНІВ У ВЕСЛУВАННІ НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ З УРАХУВАННЯМ КОМПЛЕКСНОГО ПРОЯВУ РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 р. (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої

вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (із змінами), а її авторка Ван Цянь заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного
виховання і спорту, доцент,
завідувач кафедри кіберспорту
та інформаційних технологій
Національного університету фізичного
виховання і спорту України

Олена ЯКОВЕНКО